

Päivittäistavarakaupassa voimakasta kasvua, vienti Kiinaan jatkuu vahvana

Suomessa on tutkitusti maailman paras elintarviketurva. Koronapandemia on ruokkinut päivittäistavarakaupan myynnin kasvua. Elintarviketeollisuus investoi tänä vuonna ennätyskäsiksi ja panostaa vastuullisuuteen. Ruokakaupparakkeilla on odotettavissa muutoksia. Vienti Kiinaan vetää.

Suomalainen ruokajärjestelmä on toiminut haastavassa tilanteessa, sillä keväällä 2020 alkanut koronapandemia on muuttanut koko elintarvikealan liiketoimintaympäristöä. Suomessa on tutkitusti maailman paras elintarviketurva. Tämä todettiin maaliskuussa julkaistussa kansainvälisessä, 113 maata koskevassa elintarviketurvallisuusindeksissä ([Global Food Security Index 2020](#)). Vertailu perustuu 59 eri mittariin, mutta siinä tarkasteltiin erityisesti ruoan kohtuullista hintaa, saatavuutta, laatua ja turvallisuutta sekä maiden luonnonvaroja ja niiden sietokykyä esimerkiksi ilmastonmuutoksen varalta.

Kasvua vähittäiskaupassa

Koronaepidemian vaikutukset näkyvät selvästi kulutuksessa, kun kulutuksen painopiste on siirtynyt ravintoloista kotiruokailuun ja kysyntä on kohdistunut päivittäistavarakauppaan¹. Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien myynti kasvoi vuonna 2020 päivittäistavarakaupassa 7,3 % johtuen erityisesti myyntimäärien kasvusta ja maltillisesta hintojen kallistumisesta (1,7 %). Myös luomutuotteiden myynti kasvoi liki 10 % ollen 409 miljoonaa euroa. Luomun osuus on kuitenkin noin 3 % kokonaisymynnistä. Koronapandemia on vauhdittanut myös ruoan verkkokauppaa, sen monimuotoistumista ja Reko-toimintaa (sosiaalisessa mediassa toimiva lähiruoan myynti- ja jakelumalli). Foodservice -tukkumyyni (HoReCa-myynti) puolestaan supistui noin 400 miljoonalla eurolla (-17,7 %) viime vuonna. Kodin ulkopuolisen ruokailun ja noutoruoan ennakoituaan palaavan kasvu-uralle koronakriisin hellittäessä.

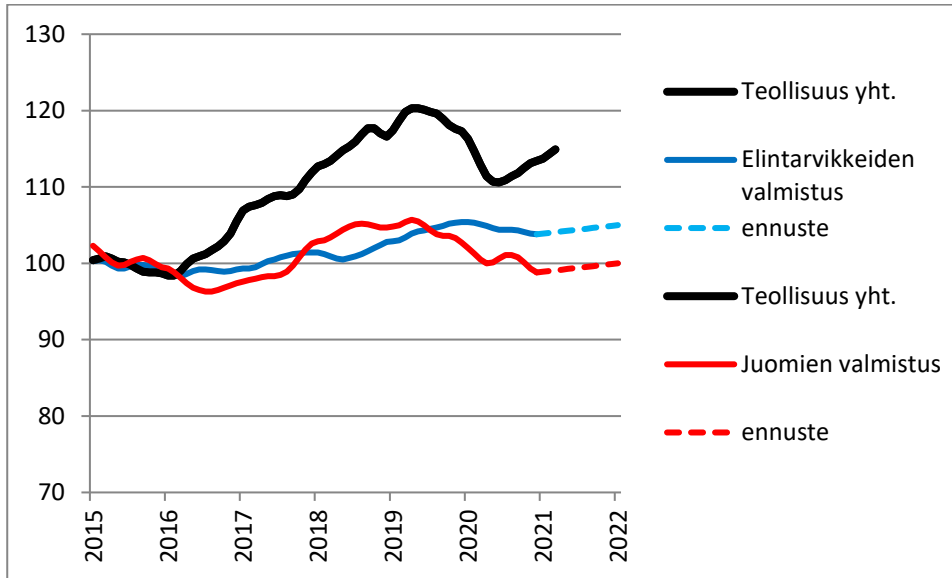
Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kehitys on ollut alkuvuodesta muuta teollisuutta vaisumpaa. Juomien valmistuksessa liikevaihto on kehittynyt heikommin kuin elintarvikkeiden valmistuksessa. Koronatilanteen helpottuminen ja kesäsesonki toivottavasti tuovat alalle helpotusta. Koronatilanne on kohdellut monialaista ja -muotoista elintarviketeollisuutta eri tavoin. Huhtikuussa elintarviketeollisuuden kotimaan liikevaihto kasvoi 3,2 % ja vientiliikevaihto 4,6 %².

Elintarvikkeiden myynnin kasvu päivittäistavarakaupassa on jatkunut alkuvuodesta. Vähittäiskaupasektorilla kasvua on ollut erityisesti ruokatuotteissa, sokerissa, alkoholittomissa juomissa, vihanneksissa sekä lihassa. Vähittäiskaupan myyntiä on vauhdittanut ennakoitua parempi talouskehitys ja kuluttajien ostovoiman säilyminen hyvänä. Lisäksi etätyöt ja ravintolarajoitukset ovat heijastuneet kasvava myyntinä. Foodservice-tukkukaupan alkuvuoden liikevaihto on laskenut tammi-huhtikuussa lähes 12 % vuodentakaisesta. Ruoan hintakehitys on jatkunut maltillisena Suomessa, sillä elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hinnat ovat nousseet päivittäistavarakaupassa tämän vuoden alkuvuodesta 0,4 %.

¹ [Päivittäistavarakauppa ry - Tilastot ja julkaisut- Tilastot \(pty.fi\)](#)

² [Tilastokeskus - Teollisuuden liikevaihtokuvaaja](#)

Kuva 1. Liikevaihdon indeksikehitystä elintarvikkeiden ja juomien valmistuksessa vuosina 2015 – 2020 joulukuun ja ennuste vuoden 2021 loppuun saakka (2015 = 100)

Lähde: Tilastokeskus/Suhdannepalvelu.

Taulukko 1. Elintarvikkeiden valmistuksen ja sen muutamien alatoimialojen sekä juomien valmistuksen liikevaihdon muutosprosentteja vuosina 2018–2020 vuosineljänneksittäin

	101 Teurastus,	103 Hedelmien ja	107 Leipomotuott	105 Maitotaloust.	108 Muiden elintarvikkeid	10 Elintarvikkeid	11 Juomien valmistus
2018Q1	4,2	1,5	2,7	2,3	4,6	3,4	5,5
2018Q2	-1,1	2,9	0,3	1,1	-1,4	-0,8	4,1
2018Q3	-0,8	9,4	2,6	0,9	-3,8	-0,4	10,3
2018Q4	0,2	2,9	0,7	5,3	0,1	2,0	0,7
2019Q1	-1,0	3,7	0,0	1,5	-5,3	-0,5	-1,3
2019Q2	6,4	5,9	2,8	4,8	3,5	5,1	4,7
2019Q3	7,4	0,9	4,0	2,5	2,6	4,6	-2,3
2019Q4	5,0	8,5	1,9	1,9	1,9	2,8	-0,1
2020Q1	6,2	3,7	1,5	4,5	7,3	4,7	-2,9
2020Q2	-1,1	-9,6	-12,0	-1,4	-7,5	-5,4	-7,5
2020Q3	1,7	2,9	-1,6	1,7	4,0	0,1	0,2
2020Q4	1,9	-4,0	-3,8	-0,9	-0,6	-1,6	-4,0

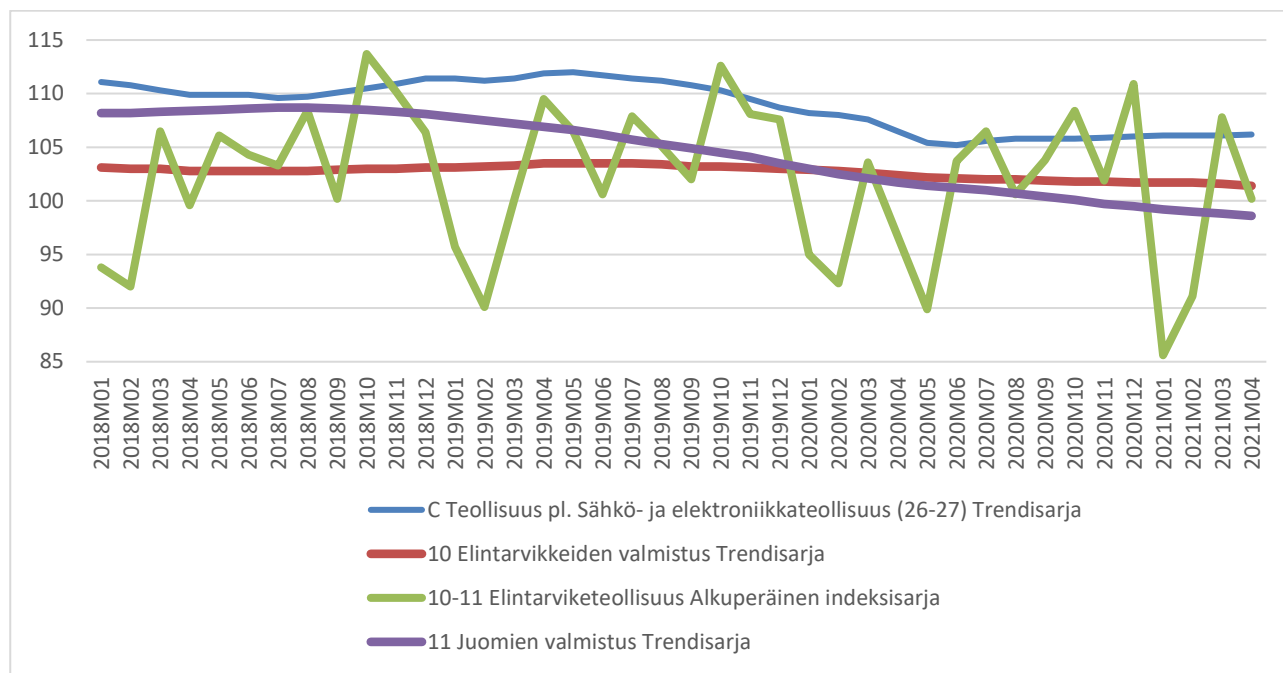
Lähde: Tilastokeskus, Asiakaskohtainen suhdannepalvelu.

EK:n huhtikuisen Suhdannebarometrin³ mukaan elintarviketeollisuuden suhdannetilanne on heikentynyt kevään aikana ja lähikuukausien suhdannenäkymät ovat edelleen negatiiviset (saldoluku -2). Elintarvikeyritysten tilauskanta on pysytellyt vaisuna ja alle tavanomaisen tason. Tuotannon määrä on vähentynyt, ja odotukset tulevan tuotannon määrästä olivat varsin vaatimattomat. Tämä näkyy myös elintarviketeollisuuden volyyymi-indeksin kehitystä esittävässä kuvassa 2.

³ <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/elinkeinoelaman-suhdannetilanne-kohenemassa-ja-nakymat-kirkastuneet/>

Elintarviketeollisuuden kausitasoitettu teollisuustuotanto⁴ väheni huhtikuussa 3,2 % edellisestä kuusta, vaikka muissa teollisuuden päätoimialoilla volyyymi kasvoi (metalliteollisuus 3,2 %, sähkö- ja elektroniikkateollisuus 3,2 % ja metsäteollisuus 2,5 %). Myös juomien valmistuksessa volyymitrendi on laskeva. Kuva ilmentää hyvin elintarviketeollisuudessa tarvittavaa tuotannon joustavuutta, jolla pystytään vastaamaan kysynnän vaihteluihin.

Kuva 2. Elintarviketeollisuuden volyyymi-indeksin kehitystä vuosina 2018 – huhtikuu 2021 (2015 = 100)

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi.

Muutoksien aikaa

Ruokakaupparakenteilla on tapahtumassa kiinnostavia muutoksia. Valio on allekirjoittanut kauppakirjan Heinon Tukun ostamisesta. Kaupan toteutuminen edellyttää vielä Kilpailu- ja kuluttajaviraston hyväksyntää. Norjan verkkoruokakaupan markkinajohtaja Oda on aloittamassa toimintaansa Suomessa, aluksi pääkaupunkiseudulla tämän vuoden lopulla. Myös ravintolat tarjoavat yhä enemmän kotiin vietäviä ateriavaihtoehtoja ja päivittäistavarakauppa puolestaan valmisruokaa. Päivittäistavarakaupan verkkokaupan lisäksi ruoan muu verkkokauppa on monipuolistunut. SOK on puolestaan solminut yhteistyösopimuksen Carrefour-ketjun kanssa, joka on yksi maailman suurimmista vähittäiskauppiaista. Tehty sopimus koskee SOK:n omien merkkien kansainvälistä hankintaa. Suomessa kauppojen omien merkkien osuus⁵ kuluttajastoista oli noin 24 % vuonna 2020, ja niiden myynnin ja markkinaosuuden ennakoitaan kasvavan.

Kauppasektorilla uskotaan kivijalkakaupan ja verkkokaupan yhdistelmään. Kehitystrendinä onkin nähtävissä "liikkuvan" ruokabisneksen (esim. palvelukonseptit, joilla edistetään ruokatoimituksia kuluttajille) kasvaminen. Kulutukseen vaikuttavina megatrendeinä pidetään toiminnan muutosjoustavuutta, kestävästä kehitystä, digitalisaatiota sekä kotona oleilun lisääntymistä ja harkittua ruoan ostamista. Suomessa arvostetaan myös ruoanlaiton vaivattomuutta ja nopeutta. Erilaisten kasviproteiinien, maustekastikkeiden ja etnisten ruokatuotteiden tarjonta on lisääntynyt päivittäistavarakaupassa. Tiedostava kuluttaminen on vahvistumassa.

⁴ [Tilastokeskus - Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi \(stat.fi\)](https://stat.fi)

⁵ [Päivittäistavarakauppa ry - Kaupan toiminta- Kaupan omat merkit \(pty.fi\)](https://www.paty.fi)

Ennätyksellisiä investointeja

Elintarviketeollisuus investoi tänä vuonna ennätyksellisesti. EK:n keväisen Investointitiedustelun⁶ mukaan elintarviketeollisuuden kotimaisten kiinteiden investointien ennakoidaan nousevan tänä vuonna 679 miljoonaan euroon. Viime vuonna investointien arvo oli 424 miljoonaa euroa, joten kasvua on yli 60 %. Elintarvikeyritykset pyrkivät parantamaan kilpailukykyään pärjätäkseen kireässä markkinakilpailussa. Noin puolet alan investoinneista kohdistuu kapasiteetin korvaamiseen. Toimintojen tehostamisen ja joustavuuden kehittämisen ohella pyritään vastaamaan myös tarpeeseen tuoda uusia tuotteita yhä nopeammin markkinoille, sillä tuotteiden elinkaaret ovat aiempaa lyhyempiä. Lisäksi investoinneilla vähennetään negatiivisia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Elintarvikeyritykset panostavat tuotekehitykseen ja innovointiin yhteensä 66 miljoonaa euroa tänä vuonna. Myös monia yrityskauppoja on solmittu.

Säädelyä ja vastuullista liiketoimintaa

Erilaisten päivittäisten makunautintojen tuottamisen ohella ruoka-ala on kansantaloudellisesti tärkeä ja vakauttava toimiala, joka ylläpitää työllisyyttä, tuottaa merkittävän arvonlisäyksen ja verokertymän. Toiminnalla on oleellinen vaikutus maamme alueelliselle kehitykselle ja huoltovarmuudelle. Tämä ilmenee myös maa- ja metsätalousministeriön päivittämässä lähiruokaohjelmassa⁷, joka linjaa lähiruokasektorin kehittämistä vuoteen 2025 saakka. Lähiruokaohjelman vision mukaan kuluttajalähtöisesti ja kestävästi tuotettua lähiruokaa arvostetaan ja käytetään koko ruokajärjestelmässä. Samalla se vahvistaa työllisyyttä sekä kehittää paikallistaloutta ja ruokakulttuuria.

Ruokaa pyritään tuottamaan yhä enemmän luonnonvaroja säästäten ja kiertotalousjärjestelmiä hyödyntäen. Lainsäädäntö raamittaa investointien ja ratkaisujen kehittämistä. Asiakaslähtöisyys ja ravitsemussuositukset ohjaavat puolestaan tuotekehitystä. Elintarvikealan vastuullisuus sekä ympäristö- ja ilmastovaikutukset ovat näkyvästi esillä. Elintarviketeollisuuden vähähiilisyystiekartta⁸, Ilmastoruokaohjelma⁹ ja YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 sekä EU:n Pellolta Pöytään ja Biodiversiteetti -strategiat linjaavat toimialan kehittämistä ja ilmastotyötä. Lisäksi elintarvikealalla on käytössä vapaaehtoinen materiaalitehokkuussopimus¹⁰. Luonnonvarakeskuksen tammikuussa julkaiseman ruokahävikkitiekartan¹¹ tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa. Taustalla on jätedirektiivin velvoite tuottaa EU:lle jäsenmaatasolla ruokajärjestelmän tietoa eri vaiheissa syntyvän elintarvikejätteen määrästä.

Ajankohtaisia ovat EU:n jätesäädöspaketin toimeenpano ja ns. SUP-direktiivi (ns. kertakäyttömuovi-direktiivi). 1.7.2021 voimaan tulevan jätelainsäädännön tarkoituksena on vähentää jätteen määrää ja lisätä uudelleenkäyttöä sekä kierrätystä. Uudistus lisää elintarvikeyritysten velvoitetta seurata toiminnassaan syntyvää elintarvikejätteen määrää ja käsittelyä 1.1.2022 alkaen. SUP-direktiivi puolestaan pyrkii tiettyjen muovituotteiden ympäristövaikutusten vähentämiseen. Muutokset tarkoittavat elintarvikeyrityksille lisää velvollisuuksia ja kustannuksia sekä tarvetta parantaa pakkausten kierrätettävyyttä. Myös Suomen elintarvikelain kokonaisuudistus¹² hyväksyttiin keväällä 2021.

Vienti kasvun mahdollistaja - kärkimaina Ruotsi, Kiina ja Viro

Vuonna 2020 elintarvikkeita vietiin yli 1,77 miljardilla eurolla¹³, hieman enemmän kuin viennin aiempaan ennätysvuonna 2019. Eniten maastamme vietiin maitotaloustuotteita, lihaa, kalaa, alkoholi- ja

⁶ [EK Investointitiedustelu 2021-kevat.pdf](#)

⁷ [Lähiruoka - Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#)

⁸ [Julkaistut tiekartat - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

⁹ [Ruuankulutuksen ilmastokestävyteen tähtäävä ilmastoruokaohjelma lausunnoille - Maa- ja metsätalousministeriö \(mmm.fi\)](#)

¹⁰ [Elintarvikealan sitoumus - Motiva](#)

¹¹ [Tiekartta - Ruokahävikkiseuranta ja -tiekartta \(luke.fi\)](#)

¹² [Elintarvikelain kokonaisuudistus eduskuntaan \(valtioneuvosto.fi\)](#)

¹³ [Elintarviketeollisuusliitto ry - Ulkomaankaupan tilastot \(etl.fi\)](#)

virvoitusjuomia sekä viljoja. Useamman vuoden hyvin kehittynyt alkoholivienti taantui pitkälti koronapandemiasta johtuvien rajoitusten ja ravintola-alan maailmanlaajuisen sulkeutumisen vuoksi. Elintarviketuonnin arvo on noin kolminkertainen vientiin verrattuna, vaikka kotimaisuuden arvostus on voimakkaasti vahvistunut eri tutkimusten mukaan. Elintarvikejalosteet, juomat, makeiset sekä hedelmät ja marjat korostuivat tuonnissa. EU:n sisämarkkinat ovat elintarvikeyrityksillemme keskeinen erilaisten jalostettavien raaka-aineiden hankinta-alue, kuten myös merkittävä vientikohde. EU:n ja Iso-Britannian välisen kauppasopimuksen syntyminen keväällä rauhoitti kauppapoliittista tilannetta EU:n sisämarkkinoilla.

Viennin kasvutrendi hiipui vuoden 2020 aikana, mutta sitä osin selittää norjalaisen lohen kauttakulviennin väheneminen. Kiinaan suuntautuva elintarvikevienti on kehittynyt myönteisesti, ja sinne viedään erityisesti äidinmaidonkorviketta ja sianlihaa. Kiina on tällä hetkellä toiseksi tärkein vientimaa Ruotsin jälkeen ja sen osuus viennin arvosta on alkuvuonna ollut lähes 10 %. Yhteensä Suomesta elintarvikkeita vietiin noin 407 miljoonan euron arvosta tammi-maaliskuussa, kun vastaavana aikana viime vuonna viennin arvo oli 446 miljoonaa euroa. Maataloustuotteiden viennin arvo on vähentynyt enemmän kuin jalostettujen elintarvikkeiden vienti.

Venäjän elokuussa 2014 asettama vientikielto on edelleen voimassa. Etlan laskelmien mukaan elintarviketeollisuutemme on menettänyt vientituloja yhteensä noin miljardia euroa vuosina 2015–2018 vastapakotteiden takia. Vientikielto ei kuitenkaan koske kaikkia elintarvikkeita. Venäjää ja muita maita koskevaa vientitietoa löytyy kootusti Ruokaviraston Kontista¹⁴. Lisäksi elintarvikealan vientipolku¹⁵ toimii yritysten suunnittelutukena kansainvälistymisen eri vaiheissa. Parhaat mahdollisuudet elintarvikealamme kasvuun tulevat viennistä, ja ruokasektorin vientiä tukee Food from Finland -ohjelma¹⁶.

Pro Luomun¹⁷ huhtikuussa julkaiseman luomuvientiselvityksen mukaan luomutuotteiden viennin arvo oli 60 miljoonaa euroa vuonna 2020. Viennin arvo on kaksinkertaistunut kahdessa vuodessa, ja yritysten mukaan kasvunäkymät viennissä ovat hyvät.

Lisätiedot:

Leena Hyrylä, elintarvikealan toimialapäällikkö, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, p. 0295 029 047, etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Katri Lehtonen, kehittämisspäällikkö, Työ- ja elinkeinoministeriö, p. 0295 064 926, etunimi.sukunimi@tem.fi

Petri Koskela, erityisasiantuntija, Maa- ja metsätalousministeriö, p. 0295 162 382 / Gsm. +358 40832 9877, etunimi.sukunimi@mmm.fi

¹⁴ [Maakohtaista vientitietoa Kontissa - Ruokavirasto](#)

¹⁵ [Food from Finland - Business Finland](#)

¹⁶ [Food from Finland - Business Finland](#)

¹⁷ [Suomen luomuvienti tuplaantui kahdessa vuodessa - Pro Luomu](#)